

Advies behoud en herinrichting tuinen Lingerzijde Edam | 2012

Door Paul van Beek landschappen BNT in opdracht van Lingerzijde BV april 2012

INGELKOPEN op 1 MEI 2012

Advies Lingerzijde Edam

Door Paul van Beek landschappen BNT in opdracht van Lingerzijde BV maart 2012

Inhoud	2	○
Inleiding	3	
Edam	5	
Lingerzijde	7	
Oude situaties	9	
Huidige situatie (waarneming in de tuin)	11	
Schema's en adviezen	13	
Referentiebeelden	23	○
Schetscollages	25	
Totaalschema inrichtingsadviezen	26	

Inleiding

Inleiding

Geachte lezer,

Voor u ligt het advies wat wij opstelden voor de tuinen aan de Lingerzijde, oneven huisnummer 33 t/m 41, te Edam, de locatie van het voormalige Hoogheemraadschapskantoor. Nu de wens is uitgesproken om de opstallen opnieuw een woonfunctie toe te willen kennen rijst ook de vraag hoe om te gaan met de bestaande tuin op deze plek.

Wij schetsen doormiddel van enkele historische kaarten en beelden graag een beeld van de geschiedenis van de locatie en de tuin en de huidige (beeld)kwaliteit daarvan. De actuele situatie leggen wij op basis van waarneming in enkele schema's aan u uit. Aan de hand van dit onderzoek hebben wij vervolgens randvoorwaarden opgesteld welke in onze ogen leidend zouden moeten zijn om bij een veranderde functie in de toekomst de beste gebruikskwaliteit (inrichting) en de beste beeldkwaliteit te kunnen garanderen voor de nieuwe bewoners maar ook voor de stad, zijn andere inwoners en bezoekers. Het behoud van bestaande kwaliteiten en waar mogelijk zelfs verbetering daarvan zijn de rode draad in dit advies.

Paul van Beek landschappen BNT
Amsterdam, maart 2012

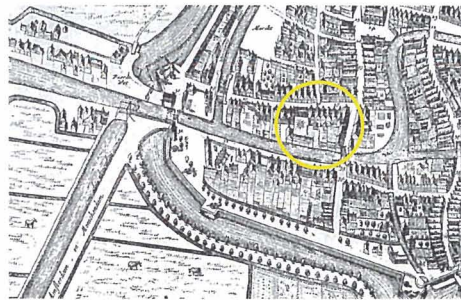
Edam

De stad Edam kent een rijke geschiedenis, al zeker vanaf 1200. Vanaf die periode kenden we de kop van Noord-Holland als een gatenkaas waarin de inmiddels wereldberoemde droogmakerijen, als de Beemster, de Schermer en natuurlijk de Purmer, enkel nog als meren op de kaart te zien waren.

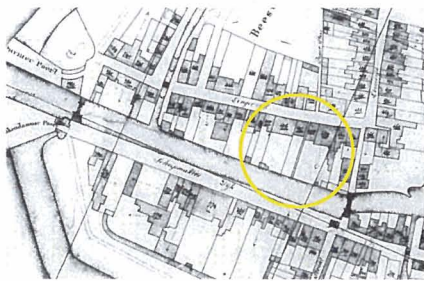
Niet alleen waterde het achterland via Edam af in de toenmalige Zuiderzee. Edam kende door zijn ligging aan de handelsroute tussen het achterliggende netwerk van meren en openwater in de kop van Noord-Hollands en de toenmalige Zuiderzee een bloeiende economie gebaseerd op handel en nijverheid. Zo ook op de Lingerzijde waar net als aan de Schepenmakersdijk onder andere werven gelegen waren. Het droogvallen van de Purmer in 1622 toont de continue invloed en bewerking van het land en het water door de mens. Langzaamaan zien we de kenmerkende topografie, zoals we die vandaag de dag kennen, ontstaan.

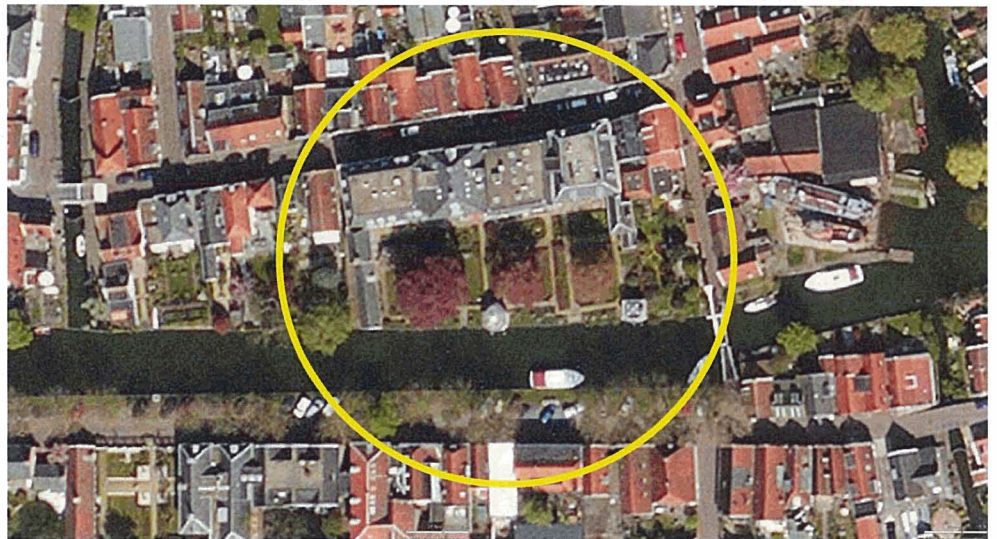
Lingerzijde

Kaartbeeld: 1665

Kaartbeeld: 1816

Luchtfoto: 2010

Lingerzijde

De smalle straten, diepe achtertuinen en ligging aan het water maken tot op de dag van vandaag van deze locatie een bijzonder werk- en woonmilieu.

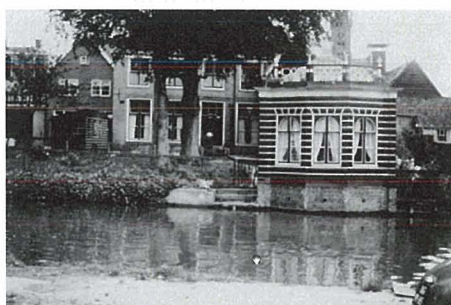
De kavels kennen door de tijd heen wisselend en verschillend gebruik, al naar gelang de eigenaar, bewoner of gebruiker. Op de historische (kaart)beelden herkennen we onder andere scheepswerven, nutstuinen en siertuinen. Met betrekking tot de erven kan geconstateerd worden dat er buiten het huidige ontwerp van de tuin op het moment van schrijven geen specifieke en gedetailleerde inrichtingsbeschrijvingen, bijvoorbeeld middels tekeningen, bekend zijn, anders dan de keur aan (historische)foto's. Daarvan vinden we een rijk aanbod in het Waterlands Archief.

Wel is zeker dat tot aan de nieuw- en verbouw van de verschillende panden aan de Lingerzijde, oneven huisnummer 33 t/m 41, eind jaren 60 van de vorige eeuw, tot het inmiddels voormalige Hoogheemraadschapskantoor er sprake is geweest van individuele kavels en daarmee ook individueel gebruik. In 1816 tellen we er zelfs 7! op deze locatie (zie kaartbeeld 1816).

Met het verschijnen van de kenmerkende theekoepels, mogelijk al omstreeks 1720 krijgt de Lingerzijde ook een gebouwde voorkant aan het water. Zij vormen nog steeds mede de beeldbepalende elementen aan de Schepenmakersdijk.

Voormalige situatie

Voormalige situatie

Aan de hand van de hier getoonde afbeeldingen, afkomstig uit het Waterlands Archief, willen wij u meenemen door de zichtbare geschiedenis van de tuin of tuinen op deze locatie.

2010

Grote, intern geschakelde panden, van het voormalige Hoogheemraadschapskantoor; Klassiek ingerichte en wel verzorgde tuin met overgroeide waterkant.

omstreeks 1960

In maat sterk verschillende opstallen (wonen) van wisselende statuur; Sobere tuin-inrichting welke per kavel verschillend is; Gemetselde waterkant.

Voor 1960

Tegen de achtergevel staat een schuurtje of buitenverblijf voor eventuele (huis)dieren; Qua kleurstelling is dit schuurtje duidelijk familie van de nu eveneens bont geschilderde theekoepel; De minimaal ingerichte tuin oogt als een typische boerderijtuin met eenvoudig hekwerk voor het houden van eventuele (huis)dieren en/of bleekveld.

omstreeks 1920

Het afschermen van de privétuinen heeft een extreme vorm aangenomen; De uit hout en gaas opgetrokken afscheiding vormt over meerdere kavels de verbinding tussen de 2 theekoepels; De afscheiding ontleend zijn beeldkwaliteit aan de theekoepels; De eigenaar, bewoner of gebruiker is verantwoordelijk voor de (beeld)kwaliteit en past deze toe in de waan van de dag.

Conclusie

De klassiek ogende tuin die we vandaag de dag kennen is zoals we constateerden er één die net zoals de opstallen past in een lange reeks van wisselend gebruik en inrichting. Wat we vandaag de dag zien en misschien zelfs mooi vinden is klaarblijkelijk relatief en sterk verbonden aan de tijdsgeest, het gebruik en overduidelijk de wensen en smaak van de, op dat moment, eigenaar, bewoners of gebruikers. Eigenlijk net zoals overal in Edam en daarbuiten.

11 Huidige situatie

Huidige situatie

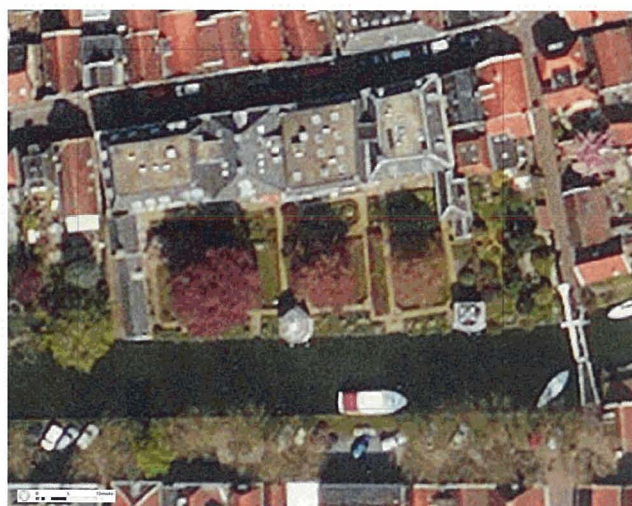
De huidige tuin is een zorgvuldig ontworpen tuin die intrigeert. Zowel ruimtelijk als functioneel zijn er overeenkomsten met klassieke tuinvorbeelden. De tuin stamt echter 'pas' uit de jaren 70 en is uitgevoerd met de verbouwing van de Lingerzijde, oneven huisnummers 33-41, tot het voormalige Hoogheemraadschapskantoor.

De klassieke tuin waar ook vanaf de Schepenmakersdijk en daarmee voor heel Edam veel waarde aan wordt toegekend is feitelijk, ruimtelijk en in gebruik een kantoortuin. Dat is niet negatief, dat vormt namelijk het bestaansrecht van deze wel verzorgde tuin.

Op basis van waarneming in het veld en bestudering van het beeld- en kaartmateriaal is de bestaande tuin aan de hand van enkele schema's uiteengezet. De schema's geven een objectieve kijk op het functioneren van de tuin.

Op basis van de constatering, weergegeven in de schema's, wordt een advies gegeven over hoe om te gaan met de bestaande kwaliteiten van de tuin bij een veranderende functie van de opstallen en daarmee een veranderde eigendomssituatie van de tuin of tuinen. Het uitgangspunt is het behouden van bestaande kwaliteiten en waar mogelijk streven naar een verbetering daarvan.

Schema's en adviezen

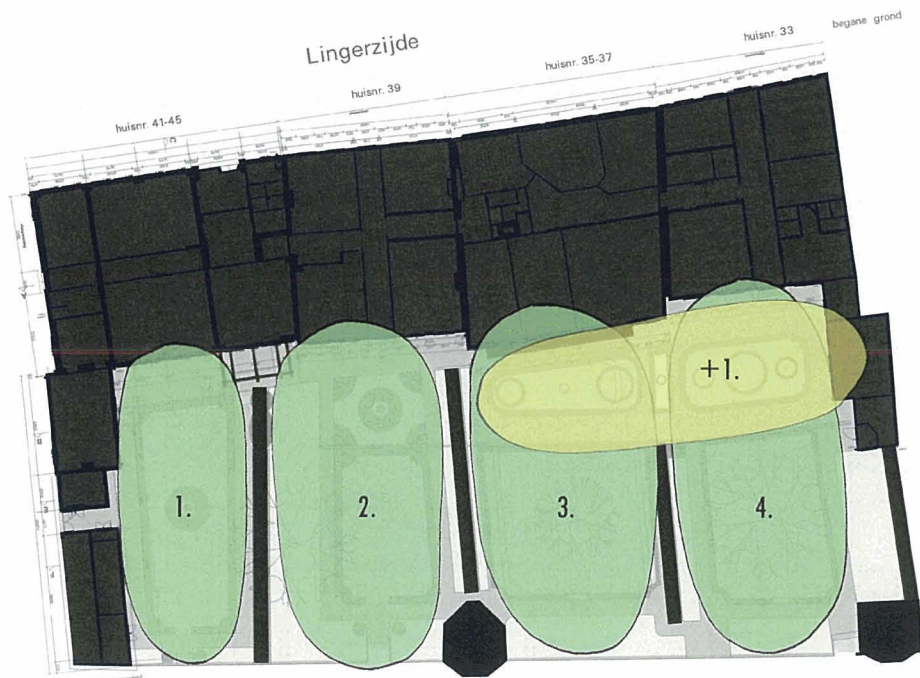
Schema's en adviezen

Huidige tuin

De huidige tuin met zijn drie monumentale rode beuken (Fagus), zonering door hoge beukhagen (Betula) en inrichting en vlakverdeling door middel van bestrating, parterres met gras, eenvoudig ingevulde borders en 2 verlagingen doormiddel van gemetselde treden naast de klassieke theehuizen.

15

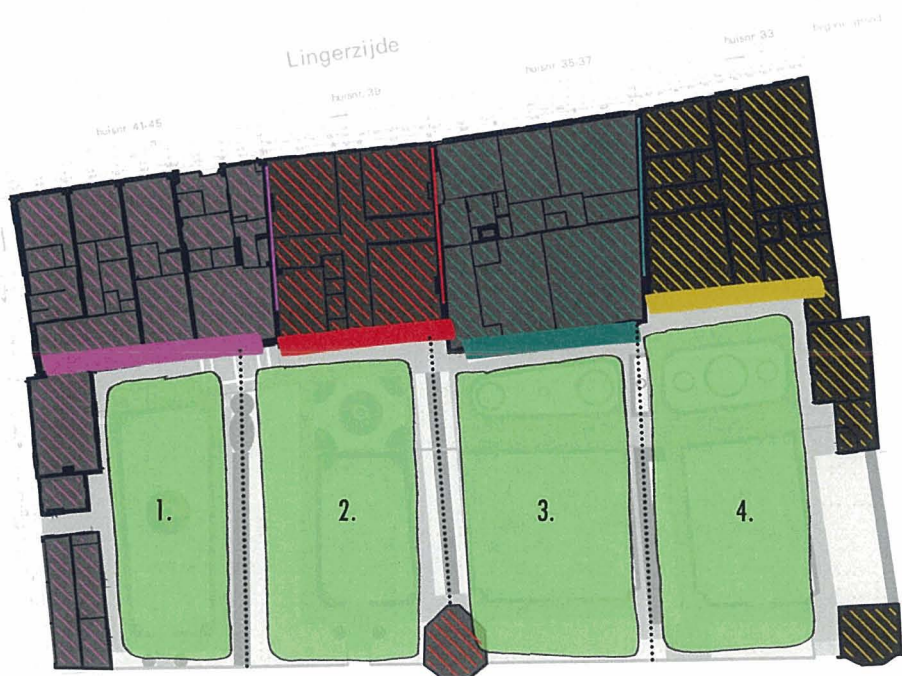
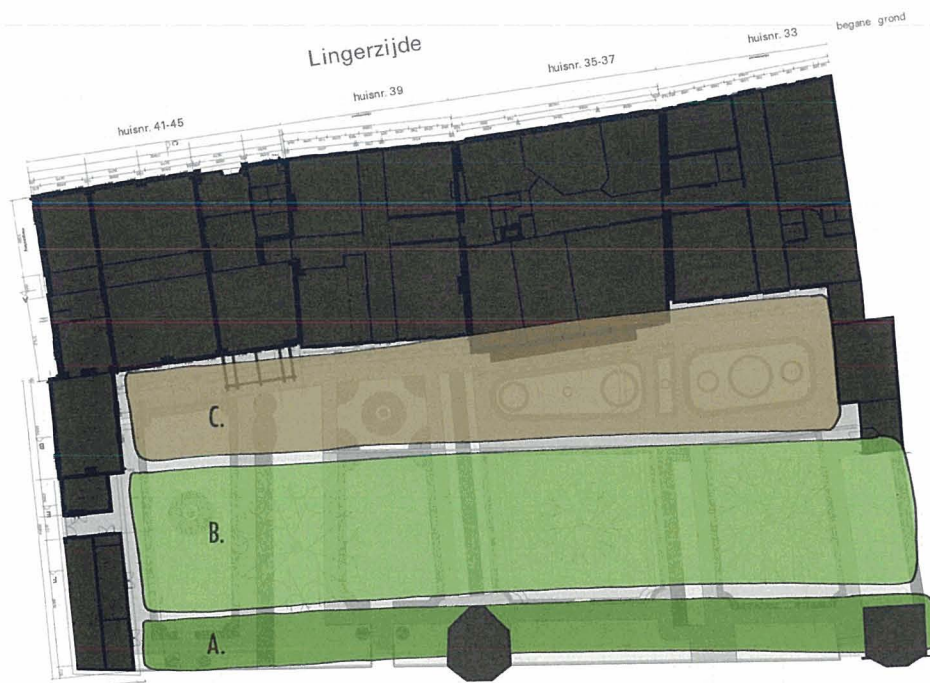
1 kantoortuin

De kantoortuin wordt begrensd door het water aan de Schepenmakersdijk aan de zuidzijde en de 4 verschillende gevels van het voormalige Hoogheemraadschapskantoor aan de noordzijde. De tuin is ingericht en afgestemd op het inmiddels voormalige monofunctionele gebruik van de intern geschakelde opstallen met kantoorfunctie.

4 tuinen + 1

De huidige tuin is zorgvuldig ontworpen en wel onderhouden. De tuin intrigeert door zijn inrichting, routing en ruimtegebruik, net zoals een goede tuin zou moeten doen. Ondanks het monofunctionele gebruik laat de ruimtelijke opzet vier tuinen zien, georiënteerd op de achtergevel. Als u wilt kunt u zelfs een vijfde tuin zien. Een op de 'keuken' van het rijksmonument, huisnummer 33, gerichte kruidentuin. De 4 verschillende tuindelen zijn identiek in opzet en doormiddel van ruim 2 meter hoge beukhagen (Betula) van elkaar gescheiden.

17

Zonering

De huidige tuin kent een duidelijke noord-zuid gerichte zonering. De 3 zones kennen ieder hun eigen inrichting.

Zone A - waterkant met theekoepels met verlagingen doormiddel van gemetselde treden in steen, borders met Hortensia (Hydrangea) en/of gesnoeide buxusbollen als doorzetting van de lijn vanuit de opstallen.

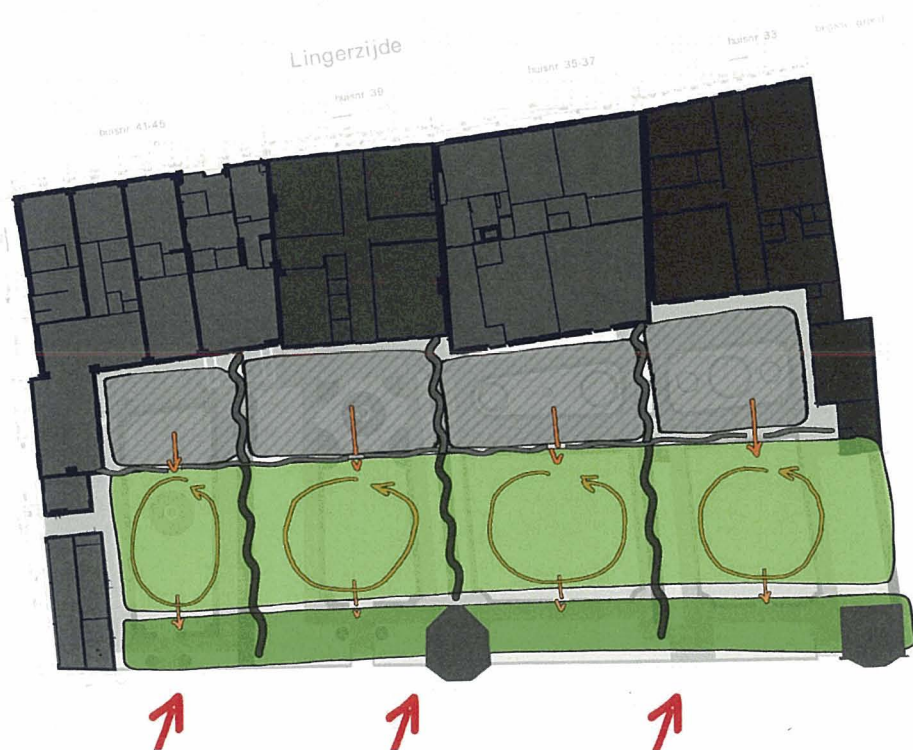
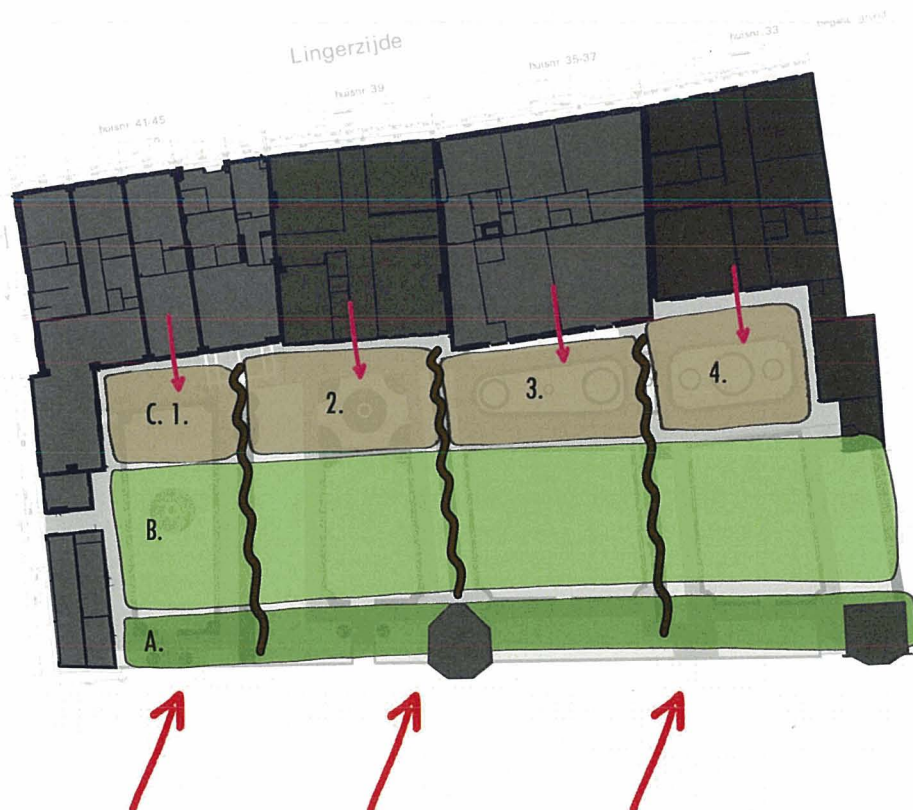
Zone B - Parterres met gras van elkaar afgescheiden middels hoge beukhagen en een 3 tal monumentale rode beuken.

Zone C - De aan de gevel gelegen stenige zone waar eenvoudig vanuit de opstallen de tuin ingestapt kan worden. Hier staan enkele patronen en/of vakken in buxushagen..

Veranderend gebruik

Met de wens om de functie en het gebruik van het voormalige Hoogheemraadschapskantoor te veranderen naar een woonfunctie in 4 afzonderlijke panden, 2 woonhuizen in de rijksmonumenten en appartementen in de huidige kantoorpanden. De nieuwe (eigendom)situatie verdeelt de huidige tuin in 4 individuele, bij de woningen behorende, tuinen. De bestaande structuur van de tuin is daar ook al op ingedeeld zo lijkt.

19

Zonering

De bestaande zonering biedt een uitgelezen kans om zowel rekening te kunnen houden met de nieuwe bewoners en hun individuele wensen en het kan de basis zijn voor het adresseren van de gedeelde zorg over het in stand houden van de huidige beeldkwaliteit van de tuinen en de betekenis daarvan voor de stad.

Zone A en Zone B

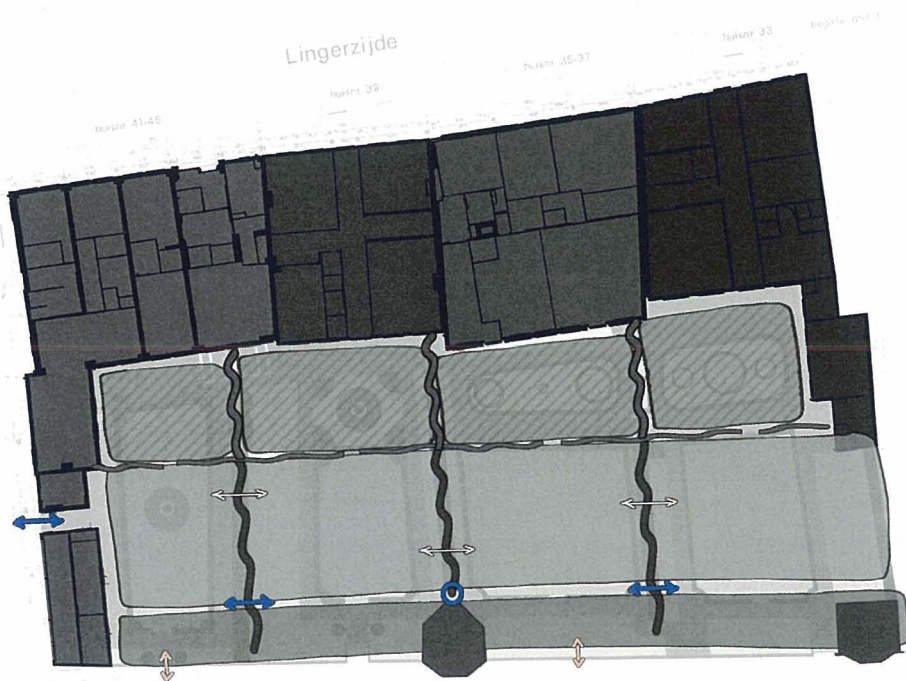
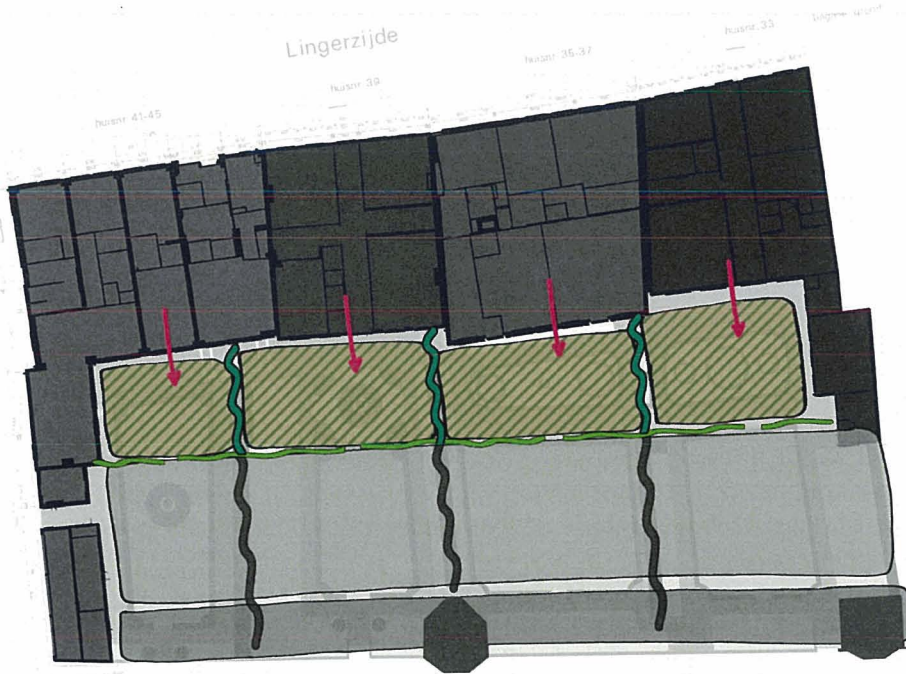
De zones A en B vormen voor de beeldkwaliteit vanaf de Schepenmakersdijk de belangrijkste zones. De huidige invulling en beeldkwaliteit van de tuinen worden gewaardeerd. Het is aan te raden de bestaande opzet zo veel als mogelijk te respecteren.

Nagedacht dient te worden over de verbinding van de twee zones met de woningen. Een goede routing maakt onderdeel uit van een goed tuinontwerp. Daar waar momenteel nog geen pad om of door de parterres (zone B) aanwezig is zou deze gemaakt moeten worden in bij de tuin passende materialen. Bijvoorbeeld oude, gebakken straatsteen in waalformaat.

Voor de bestaande parterres gevuld met gras (zone B) zijn momenteel erg leeg. Het invullen van deze parterres bijvoorbeeld met patronen in lage buxushagen, groenblijvende onderbeplanting (bijvoorbeeld klimop of Vinca), waterelement in natuursteen of ornamenten dragen als integraal onderdeel van het verrijkte tuinontwerp bij aan een langdurige instandhouding van de nieuwe, versterkte beeldkwaliteit van de tuinen individueel en als totaal.

21

Zone C (privé)

De zone direct grenzend aan de achtergevel van de woningen vormt een belangrijke schakel in het gebruik van de tuin in zones door de nieuwe bewoners. Door het afbakenen van de meest dicht bij het huis gelegen zone ontstaat ruimte in de tuin voor de individuele bewoners om naar eigen behoefte te tuinieren. Met het aanwijzen van een 'inrichtingsvrije zone' kunnen de overige 2 zones en daarmee de overkoepelende beeldkwaliteit gevrijwaard blijven individuele invloeden.

De verschillende privé zones kunnen onderling het beste van elkaar gescheiden worden doormiddel van hoge hagen (bij voorkeur in beuk) of een bij de stijl van de woning passende zorgvuldig ontworpen hekwerk (zie referentiebeelden) De privézone kan het beste van de andere delen van de tuin afgeschermd worden doormiddel van een (brede) maximaal 135 cm hoge groenblijvende haag (bijvoorbeeld taxus) of een haag in combinatie met een zorgvuldig ontworpen laag hekje (zie referentiebeelden). Zo wordt de best mogelijke gebruiksvriendelijkheid en beeldkwaliteit gewaarborgd.

Aanvullende eisen over bijvoorbeeld het toepassen van tuinhuisjes kunnen nader worden uitgewerkt. In ieder geval dient gesteld te worden dat deze moeten voldoen aan de door de gemeente gestelde (bouw)eisen en dat ze in de stijl van de woningen ontworpen dienen te zijn.

Verbindingen

Om de onderlinge verbondenheid van de individuele tuinen, door een overeenkomende tuinindeling en gedeelde beeldkwaliteit, te versterken zou nagedacht kunnen worden over eventuele visuele verbindingen tussen de tuinen onderling. Het gat tussen de haag en het meest westelijk gelegen theehuis zou vanwege toekomstig onderhoud het beste op de erfgrens dichtgemaakt kunnen worden met een laag houten hekje of een stalen poort. Dit zou aanleiding kunnen zijn om ook de andere tuinen (visueel) op een gelijkaardige manier met elkaar te verbinden. In de toekomst zou dit een uitgelezen kans zijn om onderhoud aan de individuele tuinen te kunnen plegen. Per tuin of gezamenlijk. De tuinen zouden dan bereikbaar kunnen zijn via de westelijk gelegen steeg maar altijd individueel afsluitbaar.

Om het gebruiksgenot van de waterzijde verder te vergroten zou nagedacht kunnen worden over het realiseren van nieuwe verlagings doormiddel van gemetselde treden in die 2 tuinen die dat op dit moment nog niet hebben.

Referentiebeelden

Zorgvuldig ontworpen houten hekwerk in de stijl van de gebouwen (Edam)

Zorgvuldig ontworpen houten hekje op de overgang tussen verschillende zones in een tuin (Begijnhof te Amsterdam)

Rijkgevulde parterres in de tuinen van Château de Villandry te Frankrijk

Met buxushaag omzoomde natuurstenen waterelement (Toronto)

Toepassing van tuinelementen als verrijking van het tuinontwerp

(Visuele) verbinding tussen de tuinen als laag houten hekwerk of stalen poort.

Huidige situatie

Lingerzijde Edam

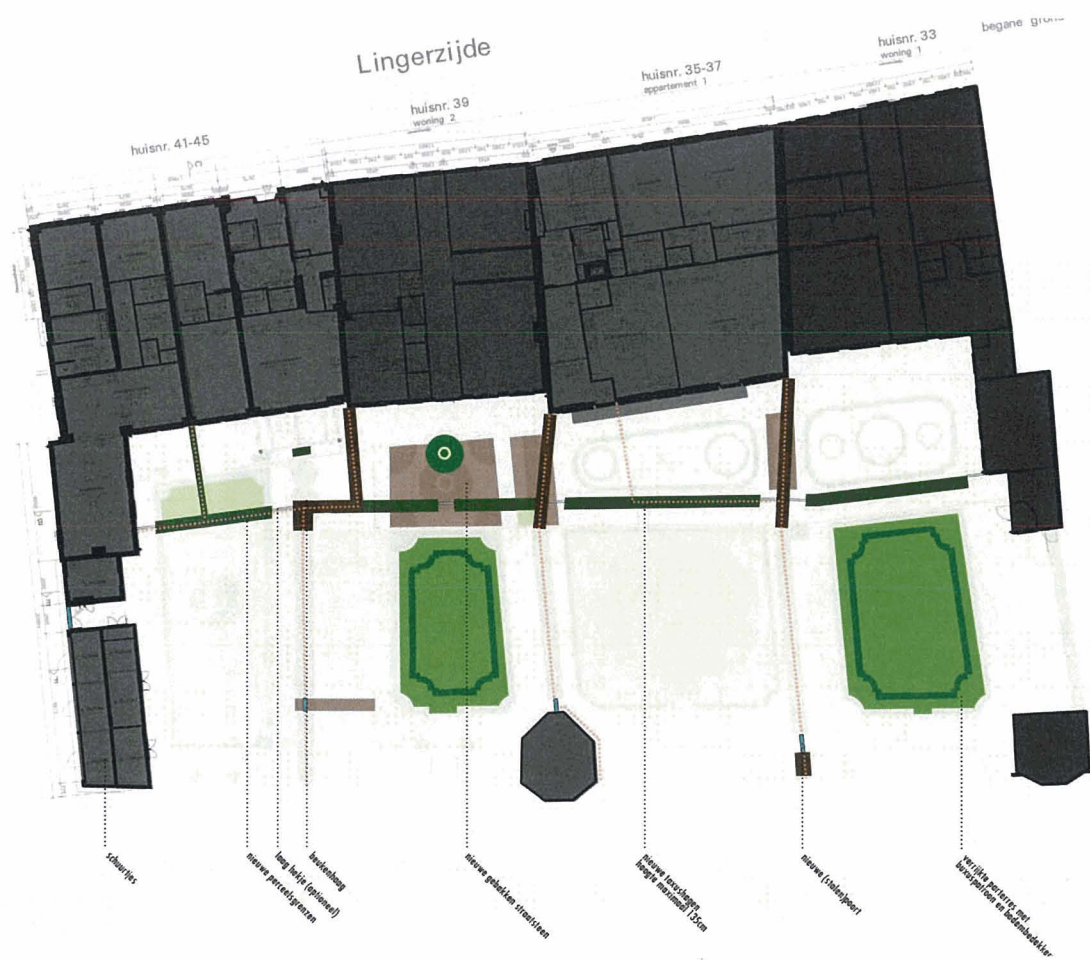
inrichtingsvoorstel | bestaande situatie

i. o. v. Lingerzijde b.v.
school 1.200 (liggend A3)
getekend: maart 2012

Schooneveld 18 C 10 | 1022 NK Amsterdam | Tel: +31 (0)20 436 8666 |
Fax: +31 (0)20 436 8187 | info@paulvanbeer.nl | www.paulvanbeer.nl

Toevoegingen

Lingerzijde Edam
inrichtingsvoorstel | aanvullingen

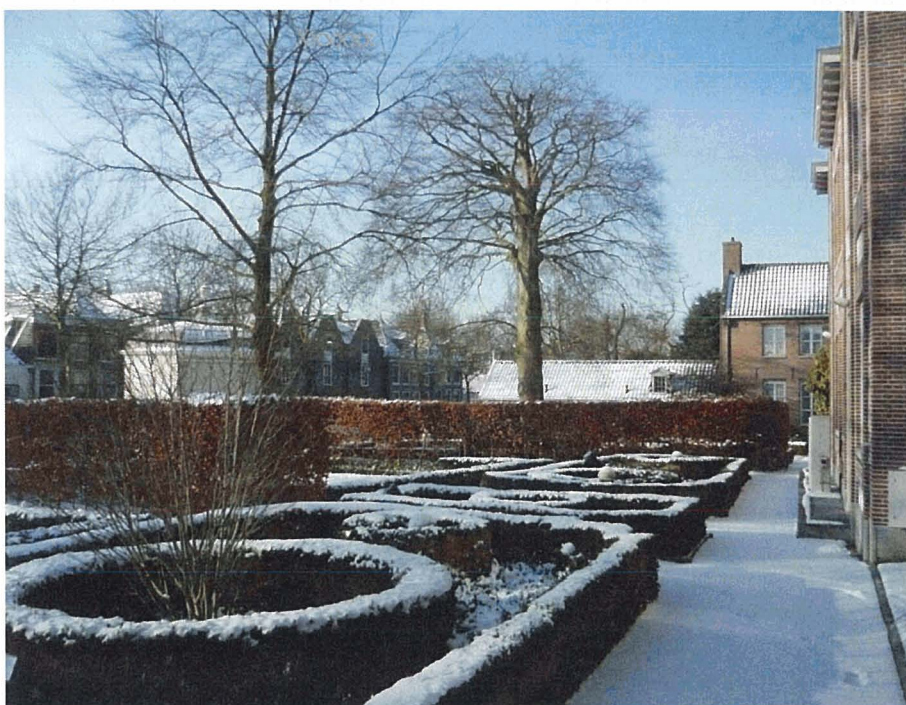
i. o. v. Lingerzijde b.v.
schied 1:200 (figgend A3)
getekend: maart 2012

PAUL VAN DEEN
LANDSCHAPPELIJK
Aanweg 11 C 10 1103 NN Amsterdam | Tel: +31 (0)20 429 8246 |
Fax: +31 (0)20 429 8227 | info@paulvandeendesign.nl | www.paulvandeendesign.nl

Schetscollage

Verbeelding van verschillende ontwerp- en oplossingsmogelijkheden voor de keuze van de individuele erfafscheiding.

Schetscollage

Toevoeging erfafscheidingen

Nieuwe situatie privégedeelte

Verbeelding van verschillende ontwerp- en oplossingsmogelijkheden voor de keuze van de individuele erfafscheiding.

Schetscollage

Huidige situatie

Toevoeging haag privégedeelten

Verrijking binnentuin

Schetscollage

Huidige situatie

Toevoeging haag
privégedeelten

Colofon

Aan de inhoud van deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend. Alles uit deze uitgave mag alleen worden gepubliceerd en vermenigvuldigd, wanneer de opdrachtgever daarover is geraadpleegd en dan uitsluitend met de volgens de auteurswet verplichte bronnenvermelding (opdrachtgever en architecten). Aan de ontwerpproducties en statements zijn voor het overige de gebruikelijke auteursrechten en de voorwaarden van de opdrachtgever van toepassing.

Amsterdam maart 2012

opdrachtgever:

Dolf Sluiters
p.a. Lingerzijde BV
Kantoor adres:
Gebouw Het Oog op het IJ
Johan van Hasseltweg 2C6
1022 WV Amsterdam (Noord)
Tel: 020-8202184
Fax: 020-8202185
Mob: 06-20360909

opdrachtnemer:

Paul van Beek landschappen BNT
Asterweg 19C10
1031 HL Amsterdam
tel: +31 (0)20 636 8860
Fax: +31 (0)20 626 8107
pvb@paulvanbeek.nl
www.paulvanbeek.nl